

Globalizacja i regionalizacja w stosunkach międzynarodowych

Wykład 5 – Korporacje transnarodowe

**Prof. dr hab. Stanisław Kowalczyk
Katedra Analizy Rynków i Konkurencji
Zakład Rynku Rolnego
KNOP SGH**

Dominacja korporacji transnarodowych w globalnym świecie (1)

„Dziś korporacje rządzą naszym życiem. To one decydują o tym, co jemy, co oglądamy, w co się ubieramy, gdzie pracujemy i co robimy”

J. Bakan , *Korporacja* (2006)

„Monsanto nie musi łaskawie troszczyć się o bezpieczeństwo żywności genetycznie modyfikowanej. Naszym interesem jest sprzedawanie jej tak dużo jak się da. Troska o jej bezpieczeństwo jest zadaniem FDA”

Phil Angell, dyrektor ds. komunikacji społecznej Monsanto
 (“The New York Times Sunday Magazine”, 1998)

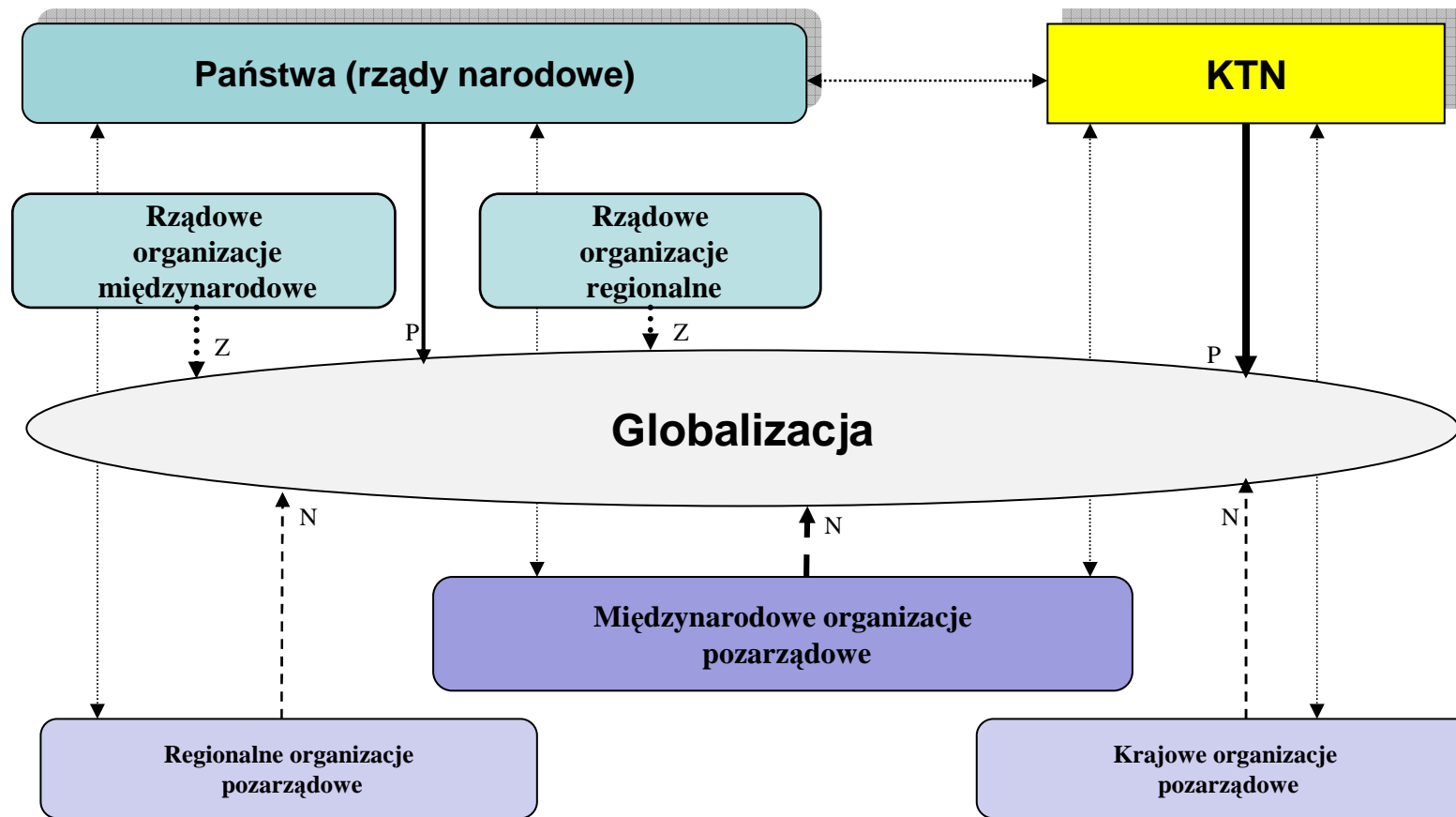

Dominacja korporacji transnarodowych w globalnym świecie (2)

Wzrost pozycji KTN „wraz z ich umiejętnością kontrolowania rynków i uciekania regulacjom narodowych rządów, powinien wstrząsnąć każdą wiarą we władzę i możliwości konsumenta”

Alan Aldridge, Rynek, 2006

Główni uczestnicy światowej polityki gospodarczej w epoce globalizacji

Co to jest korporacja transnarodowa (KTN)? (1)

Korporacja międzynarodowa to firma, działająca w formie spółki lub innej formie, składająca się z jednostki macierzystej i filii zagranicznych

WIR_2007*

Korporacja transnarodowa jest to ogólnie przedsiębiorstwo, obejmujące podmioty w więcej niż jednym kraju, które działają w ramach systemu podejmowania decyzji umożliwiającego spójną politykę i wspólną strategię.

Podmioty te są tak połączone, poprzez stosunki własności lub w inny sposób, że jeden lub więcej z nich, może być w stanie wywierać istotny wpływ na innych w szczególności w celu wymiany wiedzy, zasobów i odpowiedzialności z innymi

<http://www.unctad.org>

* World Investment Report

Co to jest korporacja transnarodowa (KTN)? (2)

KTN to przedsiębiorstwo, które kontroluje działalność jednostek tworzących wartość dodaną w więcej niż jednym kraju

J.H.Dunning_1993

KTN to organizacja, której działania tworzące wartości są uzupełniane czynnościami zakontraktowanymi, realizowanymi przez zewnętrznych dostawców, zlokalizowanych w różnych krajach.

Tak powstają ponadgraniczne sieci relacji wewnętrznych i zewnętrznych. Siłą napędową takich heterogenicznych struktur są zdolności integracji i koordynacji przez KTN działań rozproszonych geograficznie oraz organizacyjnie.

P.Dicken_1992

Co to jest korporacja transnarodowa (KTN)? (3)

KTN to przedsiębiorstwa, których działalność przenika granice państw i jest organizowana, integrowana i koordynowana przez centrale w kraju macierzystym.

A.Zorska_2007

Co to jest korporacja transnarodowa (KTN)? (4)

Podstawowe cechy KTN:

- ponadpaństwowy charakter firmy
- związki (organizacyjne, własnościowe, koordynacyjne) zachodzące pomiędzy jej składowymi, zlokalizowanymi w różnych częściach świata

W publikacjach OECD i Banku Światowego oraz literaturze anglosaskiej, najczęściej używa się wyrażenia przedsiębiorstwa wielonarodowe (*multinational enterprises* lub po prostu *multinationals*).

Cechy korporacji transnarodowej (1)

Suwerenność

Potencjał ekonomiczny, niezależność od władzy i organów państwowych, próby ograniczania niezależności KTN

Złożoność

Struktura organizacyjna, rosnąca złożoność łańcucha wartości, złożoność organizacyjna i własnościowa

Rozproszenie geograficzne

Presja na nowe lokalizacje, wzrost efektywności łańcucha wartości, koszty komunikacji i transportu

Cechy korporacji transnarodowej (2)

Wiedza

Kluczowy zasób KTN i źródło przewag konkurencyjnych, zdolność integrowania wiedzy z różnych źródeł,

Specjalizacja

Pogłębianie specjalizacji i fragmentacji działalności KTN, kryterium: jakość i wartość działań, specjalizacja lokalizacyjna

Integracja

Zdolność do integracji działań rozproszonych, KTN jako integrator łańcucha wartości

Cechy korporacji transnarodowej (3)

Elastyczność

Zdolność do szybkiej i skutecznej adaptacji do zmian, elastyczność kontaktów z otoczeniem, umiejętność adaptacji do potrzeb lokalnych, dostosowanie do nowych wyzwań

Sięciowość

Główny atrybut KTN, od struktury hierarchicznej do sieciowej, sieć to węzły i powiązania relacyjne, obejmują całą działalność KTN, wzrost znaczenia j.v., aliansów, konsorcjów, sieć ułatwia dostęp do umiejętności i zasobów firm

Arbitraż

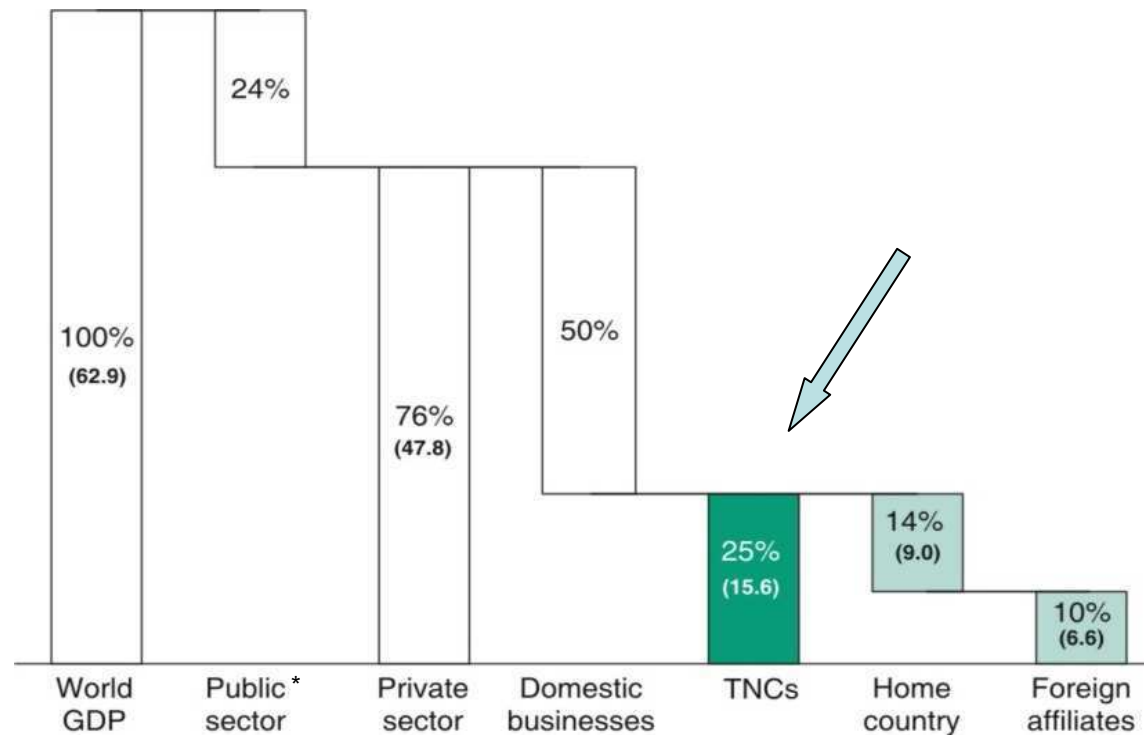
Zdolność do wykorzystania różnic w warunkach ekonomicznych, geograficznych, administracyjnych (ceny, stopy, podatki, kursy walutowe)

Globalna efektywność

Synteza istoty KTN (skala i synergia), skonsolidowane podejście do zysku

Korporacje transnarodowe wytwarzają 25% światowego PKB (2010)

* Public sector - Public administration, Defence, Social security, Health, Sanitation, Community services, Private household employment

Źródło: UNCTAD, WIR-2011

Korporacje transnarodowe a BIZ (1)

BIZ – podstawowa forma ekspansji KTN

KTN prowadzą ekspansję głównie poprzez bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ), posiadając aktywa i kontrolując działalność wielu podmiotów gospodarczych, które tworzą wartość dodaną w więcej niż jednym kraju.

J. H. Dunning_ 1993

Korporacje transnarodowe a BIZ (2)

BIZ – zasób w latach 1990 - 2010

1990 - 2081 mld \$ 100

2000 - 7446 mld \$ 358

2010 - 19141 mld \$ 920

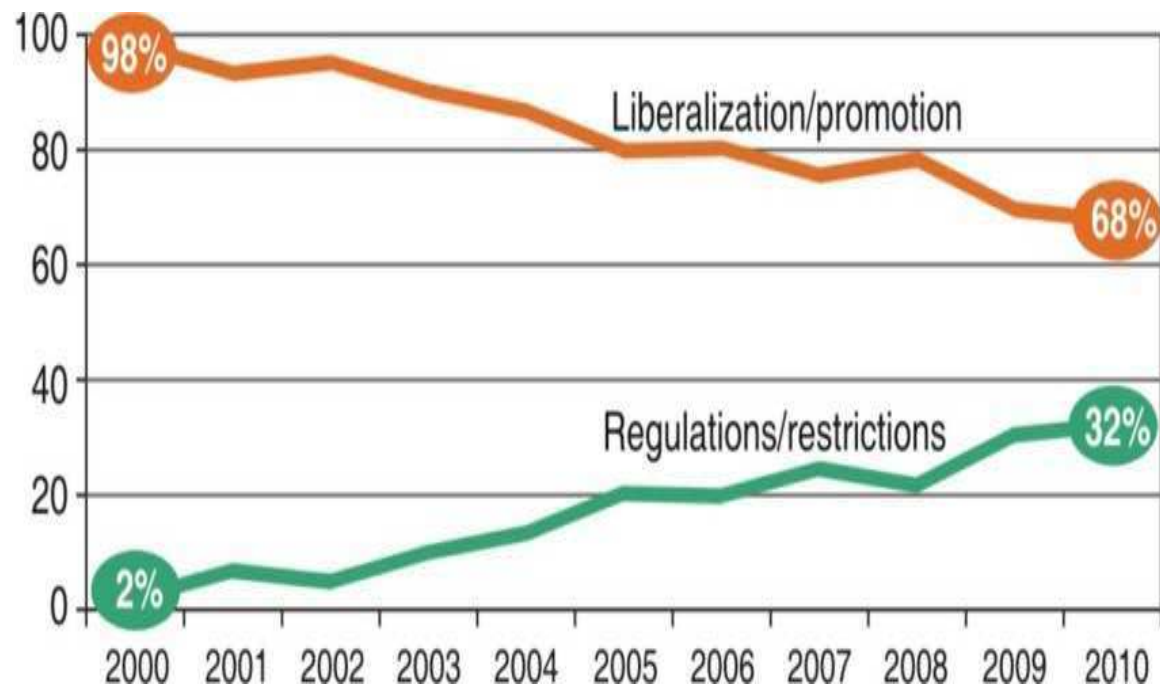
Długookresowy trend w polityce inwestycyjnej państw (1) **(stanowisko wobec BIZ)**

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Liczba krajów wprowadzających zmiany	70	71	72	82	103	92	91	58	54	50	74
Liczba zmian regulacji	150	207	246	242	270	203	177	98	106	102	149
<u>Liberalizacja/Promocja BIZ</u>	147	193	234	218	234	162	142	74	83	71	101
<u>Restrykcje</u>	3	14	12	24	36	41	35	24	23	31	48

Źródło: UNCTAD, WIR-2011

Długookresowy trend w polityce inwestycyjnej państw (2) (stanowisko wobec BIZ)

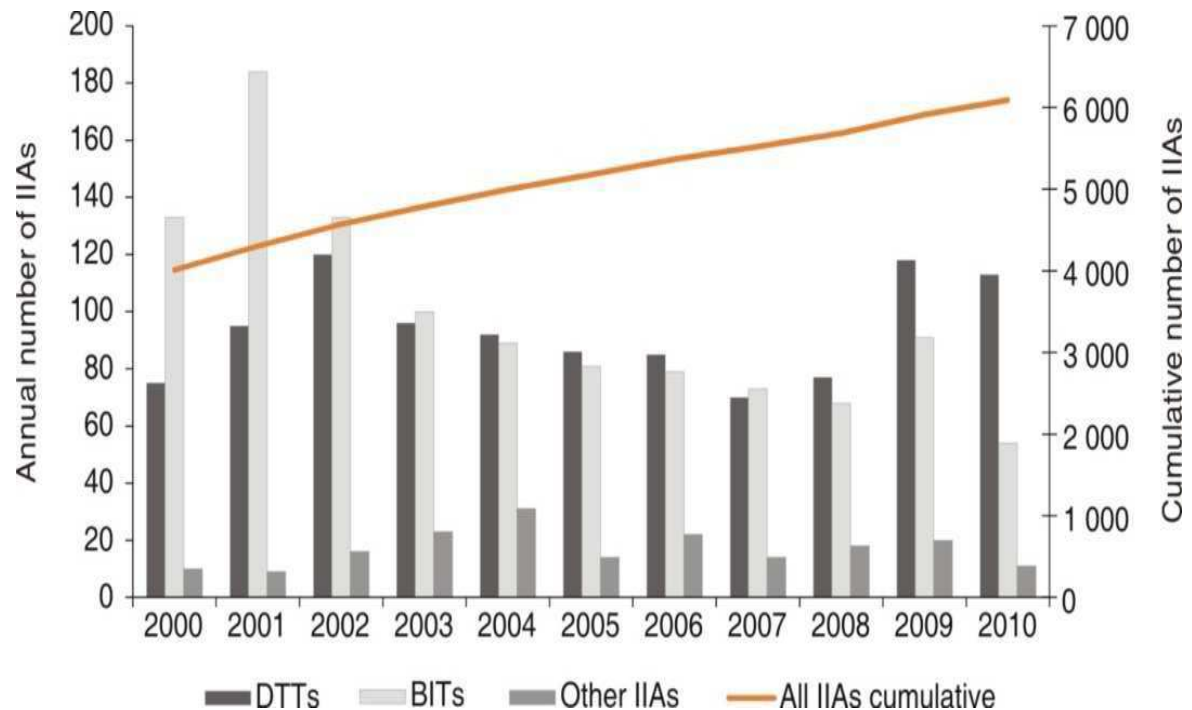

Źródło: UNCTAD, WIR-2011

Rośnie liczba międzynarodowych umów inwestycyjnych, regulujących BIZ

IIAs- international investment agreements, BITs - bilateral investment treaties, DTTs - double taxation treaties

Źródło: UNCTAD, WIR-2011

Niekapitałowe formy produkcji i rozwoju **Non-Equity Modes (NEM)**

W dzisiejszym świecie, polityki ukierunkowane na poprawę integracji gospodarek krajów rozwijających się z globalnym łańcuchem wartości, muszą patrzeć ponad inwestycje bezpośrednie oraz handel.

NEMs – związki umowne poprzez które KTN koordynują aktywność firm zależnych, zlokalizowanych poza krajem macierzystym, bez przejmowania udziałów kapitałowych w tych firmach.

Źródło: UNCTAD, WIR-2011

NEMs - pośrednia forma między BIZ a handlem

Źródło: UNCTAD, WIR-2011

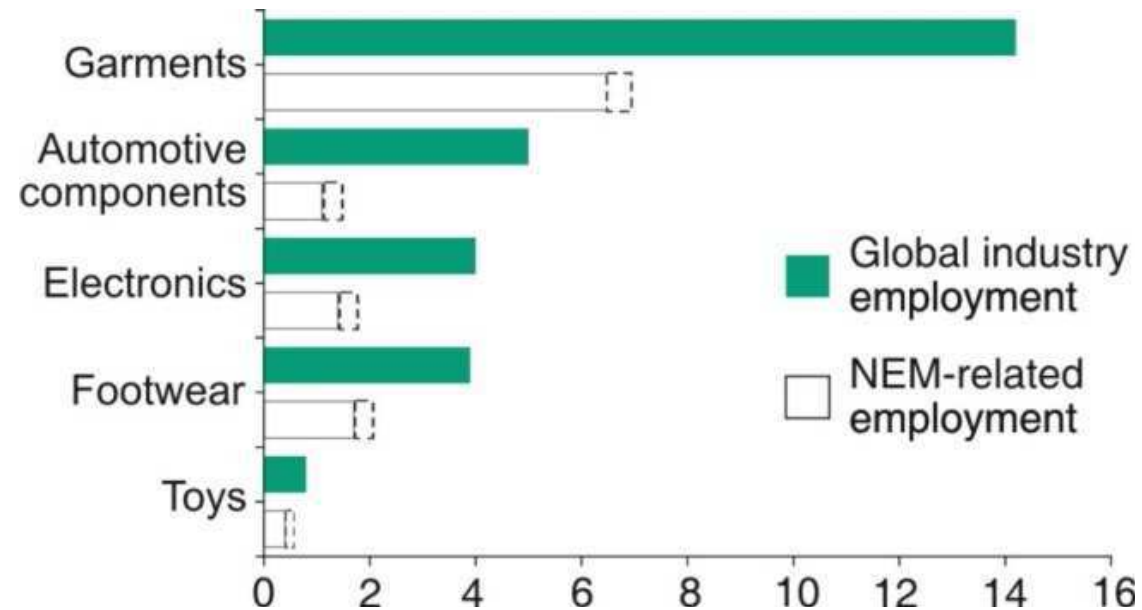

Możliwe rodzaje NEMs

- umowa handlowa/produkcyjna (contract manufacturing),
- outsourcing usług (services outsourcing),
- umowy farmerskie/system nakładczy (contract farming),
- franchising,
- licensing,
- management contracts,
- concessions
- strategic alliances

Zakres NEMs na przykładzie wybranych sektorów

Zatrudnienie globalne w sektorze oraz w formach NEMs (w mln)

Źródło: UNCTAD, WIR-2011

TOP Global 500/2011

Największe firmy świata

USA	- 133	• 36 krajów na liście Global 500
Japonia	- 68	• 10 krajów z min. 10 KTN – 409 KTN (82%)
Chiny	- 61	• 1. Wal-Mart Stores – 422 mld \$ *
Francja	- 35	• 500. Wistron** – 20 mld \$
Niemcy	- 34	
W. Brytania	- 30	• <u>Chiny</u> : 2011 – 61 KTN
Korea Płd.	- 14	• 2008 – 29 KTN
Holandia	- 12	• 2005 – 16 KTN
Kanada	- 11	
Włochy	- 10	
Polska	- 1, Rank 347, PKN Orlen)	

* Przychód ogółem

** Kraj - Tajwan, Design, IT

Fortune 500/2011

Największe firmy USA*

Usługi	1. Ubezpieczenia	- 36	Usługi - 9 Produkcja - 6
	2. Sieci handlowe	- 33	
	3. Gaz/elektryczność (dostawa)	- 25	
	4. Handel hurtowy	- 23	
	5. Usługi zdrowotne	- 21	
	6. Bankowość	- 20	
<u>Produkcja</u>	7. Produkcja żywności	- 18	
	8. P. samochodowy	- 17	
	9. P. chemiczny	- 16	
Usługi	10. Telekomunikacja	- 15	
	11. Lotnictwo i obronność	- 14	
<u>Produkcja</u>	12. P. Petrochemiczny	- 12	
	13. P. Farmaceutyczny	- 12	
Usługi	14. Górnictwo	- 11	
	15. Merchandisers	- 10	
			Σ 283

Źródło: <http://onphoto.net/?id=472242>

Dziękuję za uwagę